

Звіт подібності

метадані

Назва організації

Hungarian College of Higher Education Ferenc Rakoczi II Transcarpathian

Заголовок

Ковач Ноемі

Автор

Науковий керівник / Експерт

Ковач НоеміЕрік Марусич

підрозділ

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

10384

Кількість слів

84756

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв	Б	0
Інтервали	A→	0
Мікропробіли	␣	0
Білі знаки	␣	0
Парафрази (SmartMarks)	a	20

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Копір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Копір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	https://vmek.oszk.hu/03200/03260/html/Index_elemei/Lonyay_cd_frameset/Navbar/Framesetek/Lonyay%20eletutja%20frameset/Lonyay%20Menyhert%20eletutja%20szoveg.html	60 0.58 %
2	https://vmek.oszk.hu/03200/03260/html/Index_elemei/Lonyay_cd_frameset/Navbar/Framesetek/Lonyay%20eletutja%20frameset/Lonyay%20Menyhert%20eletutja%20szoveg.html	20 0.19 %
3	https://epa.oszk.hu/00800/00861/00022/2002-2-3-03.html	19 0.18 %

4	https://vmek.oszk.hu/03200/03260/html/Index_elemei/Lonyay_cd_frameset/Navbar/Framesetek/Lonyay%20eletutja%20frameset/Lonyay%20Menyhert%20eletutja%20szoveg.html	17 0.16 %
5	https://hu.wikipedia.org/wiki/L%C3%B3nyay_Menyh%C3%A9rt	17 0.16 %
6	https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/123456789/1293/4/AntalAlex_Szakdolgozat_BA_2021.pdf	16 0.15 %
7	https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/123456789/4055/4/Vivien_Batori_gazdasagi_entitas_targyi_eszk_ozekinek_elaszamolasa_adozasa_2024.pdf	14 0.13 %
8	https://hu.wikipedia.org/wiki/L%C3%B3nyay_Menyh%C3%A9rt	14 0.13 %
9	https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/123456789/4079/1/laskodi_adrienn.pdf	14 0.13 %
10	magiszteri munka.pdf 12/9/2021 Uzhhorod National University (Department)	13 0.13 %

з домашньої бази даних (0.00 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
------------------	-----------	--

з програми обміну базами даних (0.31 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗАГОЛОВОК	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	magiszteri munka.pdf 12/9/2021 Uzhhorod National University (Department)	32 (4) 0.31 %

з Інтернету (3.70 %)

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ДЖЕРЕЛО URL	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	https://vmek.oszk.hu/03200/03260/html/Index_elemei/Lonyay_cd_frameset/Navbar/Framesetek/Lonyay%20eletutja%20frameset/Lonyay%20Menyhert%20eletutja%20szoveg.html	110 (4) 1.06 %
2	https://polgariszemle.hu/images/content/pdf/PSZ_2022_2_10.pdf	81 (8) 0.78 %
3	https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/123456789/4079/1/laskodi_adrienn.pdf	42 (4) 0.40 %
4	https://epa.oszk.hu/00800/00861/00022/2002-2-3-03.html	34 (3) 0.33 %
5	https://hu.wikipedia.org/wiki/L%C3%B3nyay_Menyh%C3%A9rt	31 (2) 0.30 %
6	https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/123456789/4055/4/Vivien_Batori_gazdasagi_entitas_targyi_eszk_ozekinek_elaszamolasa_adozasa_2024.pdf	24 (2) 0.23 %
7	https://okt.kmf.uz.ua/ftt/oktat-ftt/Turizmus_BSc/Istoriia_ta_kultura_uhorskoho_narodu_A_magyar_nep_tortene_es_kulturaja/Turizm-BSc-denna-zaochna Ist-ta-kult-uhors-narod_syllabus-UA_2024-2025.pdf	21 (2) 0.20 %
8	https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/123456789/1293/4/AntalAlex_Szakdolgozat_BA_2021.pdf	16 (1) 0.15 %
9	http://acta.bibl.u-szeged.hu/view/year/2010.html	12 (1) 0.12 %
10	https://kmf.uz.ua/wp-content/uploads/op-files/22200/ba-op-istoriya-ta-hrom-osvita.pdf	8 (1) 0.08 %
11	https://genius-ja.uz.ua/images/files/szolnokigyulabaszakdolgozat2022-gyula-szolnoki.pdf	5 (1) 0.05 %

Список прийнятих фрагментів

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	ЗМІСТ	КІЛЬКІСТЬ ОДНАКОВИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
	https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/1234567...	16 (0.15%)
1	Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II Кафедра історії та сус...	16 (0.15%)
	https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/1234567...	42 (0.40%)
1	IV-го курсу Освітня програма	5 (0.05%)
2	Рівень вищої освіти: бакалавр Тема затверджена на засіданні кафедри Протоко...	14 (0.13%)
3	наук, професор Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 202_ ро...	10 (0.10%)
4	Міністерство освіти і науки України Закарпатський угорський інститут ім. Фере...	13 (0.13%)
	https://kmf.uz.ua/wp-content/uploads/op-files/22...	8 (0.08%)
1	доктор філософії phd у галузі історичні науки) Завідувач кафедри історії та су...	8 (0.08%)
	https://dspace.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/1234567...	24 (0.23%)
1	Рівень вищої освіти: бакалавр Виконавець: студентка iv го курсу баторі вівіен ...	10 (0.10%)
2	Beperve 2024 Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma II. Rákóczi Feren...	14 (0.13%)
	https://genius-ja.uz.ua/images/files/szolnokigyu...	5 (0.05%)
1	Середня освіта (Історія) Науковий керівник	5 (0.05%)
	https://okt.kmf.uz.ua/ftt/oktat-fft/Turizm_Turiz...	21 (0.20%)
1	Katus László: A modern Magyarország születése. Magyarország története 1711–1914	10 (0.10%)
2	Katus László: A modern Magyarország születése. Magyarország története 1711–191...	11 (0.11%)
	magiszteri munka.pdf	14 (0.13%)
1	Juhász Lajos: Lónyay Menyhért közös pénzügyminiszersége, 1870–	7 (0.07%)
2	Juhász Lajos: Lónyay Menyhért közös pénzügyminiszersége, 1870–	7 (0.07%)
	https://vmek.oszk.hu/03200/03260/html/Index_elem...	77 (0.74%)
1	Egyáltalában, ha volt ember, kinek szívét a világ helytelenül ítélte meg, Lóny...	17 (0.16%)
2	naplói, melyek [...] bizonyítják, hogy őt a világ előtt más...	60 (0.58%)
	https://polgariszemle.hu/images/content/pdf/PSZ_...	20 (0.19%)
1	Hamza Gábor: Emlékezés Lónyay Menyhértra (1822–1884), a Magyar Tudományos Akad...	12 (0.12%)
2	Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) Állam- és Jogtudományi Kar	8 (0.08%)
	https://epa.oszk.hu/00800/00861/00022/2002-2-3-0...	34 (0.33%)
1	Cieger András: A Lónyay–Kappel-vagyon nyomában Egy „újarisztokrata” család va...	19 (0.18%)
2	Cieger András: Árný- és fényképek. Lónyay Menyhért személyisége	8 (0.08%)
3	Gróf Lónyay Menyhért önéletrajzi töredéke.Budapesti Szemle.	7 (0.07%)
	http://acta.bibl.u-szeged.hu/view/year/2010.html	12 (0.12%)
1	Kaposi Zoltán: A Felvidéki gazdaság felzárkózási esélyei a vámunió korában (18...	12 (0.12%)

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра історії та суспільних дисциплін

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ПОЛІТИЧНА КАР'ЄРА ЛОНЬЯЇ МЕНЬГЕРТА ВІД
АВСТРО-УГОРСЬКОЇ УГОДИ ДО ЙОГО ВІДСТАВКИ З ПОСАДИ
ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА (1867–1872)

КОВАЧ НОЕМІ ДЬЄРДЫВНА

Студентка IV-го курсу

Освітня програма 014 Середня освіта (Історія)

Спеціальність 014 Середня освіта (Історія)

Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № _____ / 202_

Науковий керівник:

Браун Ласло Ласлович

(доцент, доктор філософії з галузі історичні науки)

Завідувач кафедри історії та суспільних наук:

Чотарі Юрій Юрійович

(кандидат історичних наук, доцент)

Робота захищена на оцінку _____, «__» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 202_

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

Кафедра історії та суспільних дисциплін

Кваліфікаційна робота

**ПОЛІТИЧНА КАР'ЄРА ЛОНЬЯЇ МЕНЬГЕРТА ВІД
АВСТРО-УГОРСЬКОЇ УГОДИ ДО ЙОГО ВІДСТАВКИ З ПОСАДИ
ПРЕМ'ЄР-МІНІСТРА (1867–1872)**

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконавець: студентка IV-го курсу

Ковач Ноемі Дьєрдівна

освітня програма Середня освіта (Історія)

спеціальність Середня освіта (Історія)

Науковий керівник

Браун Ласло Ласлович

(доцент, доктор філософії з галузі історичні науки)

Рецензент:

Данч Юрій Яношович

(доцент, доктор філософії з галузі історичні науки)

Берегове
2025

**Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola**

Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék

**LÓNYAY MENYHÉRT POLITIKAI PÁLYÁJA A KIEGYEZÉSTŐL
MINISZTERELNÖKI VISSZAVONULÁSÁIG (1867–1872)**

Szakdolgozat

Készítette: Kovács Noémi

IV. évfolyamos Középfokú oktatás (történelem)

szakos hallgató

Témavezető: Braun László

(Phd, docens)

Recenzens: Dancs György

(Phd, docens)

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ І	8
ЛОНЬЯЇ МЕНЬГЕРТ ЯК КЕРІВНИК УГОРСЬКОГО МІНІСТЕРСТВА ФІНАНСІВ (1867–1870)	8
1.1. Шлях до посади міністра фінансів. Економічна та політична діяльність Лоньяї Меньгерта до Австро-Угорської угоди.....	8
1.2. Підготовка до організації міністерства.....	10
1.3. Погляди на економічну політику.....	13
1.4. Кризи останніх місяців. Його відставка з посади міністра фінансів.....	15
РОЗДІЛ ІІ	17
РОЛЬ ЛОНЬЯЇ МЕНЬГЕРТА У СПІЛЬНИХ ФІНАНСАХ МОНАРХІЇ (1870–1871)	17
2.1. В уряді монархії.....	17
2.2. Значення спільної діяльності Лоньяї на посаді міністра фінансів.....	19
РОЗДІЛ ІІІ	21
ПРЕМ'ЄРСТВО ЛОНЬЯЇ МЕНЬГЕРТА (1871–1872)	21
3.1. Початок формування уряду.....	21
3.2. Уряд-Лоньяї.....	22
3.3. Невдача реформ.....	25
3.4. Передумови політичного падіння прем'єр-міністра Лоньяї.....	27
ВИСНОВКИ	31
РЕЗЮМЕ	34
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	37

TARTALOM

BEVEZETÉS	6
I. FEJEZET.....	8
A MAGYAR PÉNZÜGYI TÁRCA IRÁNYÍTÓJAKÉNT (1867–1870).....	8
1.1. A pénzügyminisztériumi tisztség felé vezető út. Lónyay Menyhért gazdasági és politikai szerepvállalása a kiegyezés előtt	8
1.2. A minisztérium megszervezési előkészületei	10
1.3. Gazdaságpolitikai nézetei	13
1.4. Az utolsó hónapok válságai. Távozása pénzügyminiszteri tisztségéből	15
II. FEJEZET.....	17
LÓNYAY MENYHÉRT SZEREPE A MONARCHIA	
KÖZÖS PÉNZÜGYEIBEN (1870–1871).....	17
2.1. A Monarchia kormányzatában.....	17
2.2. Közös pénzügyminiszteri tevékenységének jelentősége	19
III. FEJEZET.....	21
LÓNYAY MENYHÉRT MINISZTERELNÖKSÉGE (1871–1872)	21
3.1. A kezdeti kormányalakítás	21
3.2. A Lónyay-kormány.....	22
3.3. A reformok kudarca.....	25
3.4. Lónyay Menyhért miniszterelnöki bukásának háttere	27
ÖSSZEFOGLALÓ	31
PE3IOME.....	34
FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS SZAKIRODALOM JEGYZÉKE	37

BEVEZETÉS

Szakdolgozatom témája Lónyay Menyhért politikai pályája a dualizmus kezdeti időszakában, 1867 és 1872 között, amikor olyan korszakban tevékenykedett, amiben a Monarchia működését még ki kellett alakítani és kiegyenlíteni a magyar–osztrák érdekek eltérését. *Témaválasztásom oka*, hogy Lónyay személye és munkássága nem igazán tartozik a széles körben ismert történelmi alakok közé, holott meghatározó szerepet játszott a modern magyar pénzügyi rendszer alapjainak lefektetésében, valamint a kiegyezést követő államszervezeti és gazdasági egyensúly kialakításában. Az ő nevéhez fűződik a gazdasági kiegyenlítés és annak gyakorlati megvalósítása, a pénzügyi közigazgatás korszerűsítése, és a magyar érdekek képviselése a közös ügyekben.

A *kutatás objektuma* Lónyay Menyhért 1867–1872 közötti politikai tevékenysége, azon belül pedig a *kutatás tárgya* pénzügyminiszteri tisztsége Budapesten, közös pénzügyminiszteri munkája Bécsben és végül miniszterelnöksége szülőhazájában visszavonulásáig.

A *téma aktualitása* abban rejlik, hogy pénzügyi rendszerek kihívásai – legyen szó Magyarországról vagy bármely más országról –, mint az államadósság, a költségvetési hiány vagy az adórendszer igazságossága újra ráirányítják a figyelmet azokra az alapelvekre, amiket Lónyay Menyhért már a 19. században megfogalmazott. Munkássága rávilágít arra, hogy a pénzügyi egyensúly megteremtése nemcsak gazdasági, hanem politikai és társadalmi kérdés is, amiben a döntéshozók felelőssége kulcsfontosságú.

A *munka célja*, hogy bemutassam Lónyay meghatározó szerepét a modern magyar állam pénzügyi rendszerének kiépítésében és az államszervezet pénzügyi alapjainak megerősítésében.

Dolgozatomat három fő részre osztottam. Az *első fejezetben* Lónyay Menyhért útját vázolom fel a magyar pénzügyminiszteri posztig. Röviden bemutatásra kerül, hogyan vett részt a kiegyezés előtti politikai és gazdasági életben, milyen elképzelései és kapcsolatai segítették őt az előrehaladásában. Kitérek a minisztérium megszervezésének lépéseire, a pénzügyi kormányzás struktúrájának kiépítésére, valamint Lónyay gazdaságpolitikai elveire. Zárásaként végül a pénzügyminiszteri tisztségéből való távozása előtti válságok és a döntéseinek háttere is tárgyalásra kerülnek.

A munka *második fejezetében* Lónyay közös pénzügyminiszteri tevékenységére koncentrálok, amit Bécsben látott el. 1870 és 1871 között töltötte be ezt a tisztséget, munkáját

nehéz politikai környezetben végezte. Ennek oka, hogy a közös minisztériumokat Magyarországon a szuverenitás ellenségeinek tartották, Ausztriában pedig a dualizmus fenntarthatóságát vonták kétségbe. Pozícióját sokan bírálták és formálisnak vélték, ennek ellenére Lónyay hamar felismerte azt, hogy ennek a szerepkörnek köszönhetően lehetőség nyílik a magyar érdekek képviseletére és azoknak érvényesítésére. Ennek fényében áttekintem, hogyan tudta gróf Lónyay képviselni a magyar érdekeket az Osztrák–Magyar Monarchia közös pénzügyi rendszerében és hogy milyen kihívásokkal szembesült a dualista struktúrában. Tárgyalásra kerül az is, hogy milyen lépéseket tett a cseh föderalista törekvésekkel szemben és hogyan segítette ez abban, hogy végül elfoglalja miniszterelnöki tisztségét.

A *harmadik fejezetben* pedig a miniszterelnöki pozícióját dolgozom fel. Bemutatom kormányalakításának körülményeit, a Lónyay-kormány működését, politikai céljait és intézkedéseit. Elemzésre kerülnek azok a reformkísérletek is, amiket a gazdaság és az államszervezet modernizálását célozták, de különféle belső és külső okok miatt nem valósultak meg. A fejezet végén tárgyalásra kerül Lónyay bukásának háttere, a politikai bizalomvesztés, a személyét erő korrupciós támadások, és a visszavonulásának körülményei.

Dolgozatom megírása során szakirodalom-elemző és -feldolgozó *kutatási módszert* alkalmaztam, amit néhány korabeli forrásnak a felhasználásával egészítettem ki. Munkám megírásában a legnagyobb segítséget Cieger András, Hamza Gábor, Szilágyi László, Juhász Lajos munkái nyújtották.

A dolgozat szerkezetileg a következő elemekből áll: bevezetés, három fejezet és összefoglaló, 30 oldal szöveget, 2 darab fényképet foglal magába. A felhasznált forrás és irodalomlista összesen 31 címegységet tartalmaz, ebből 9 darab digitális adatbázisból.

I. FEJEZET

A MAGYAR PÉNZÜGYI TÁRCA IRÁNYÍTÓJAKÉNT (1867–1870)

1.1. A pénzügyminisztériumi tisztség felé vezető út. Lónyay Menyhért gazdasági és politikai szerepvállalása a kiegyezés előtt

Lónyay Menyhért 1822. január 6-án látta meg a napvilágot Nagylónyán egy magyar református arisztokrata család sarjaként. Tizenegy éves korában családjával Lónyáról Budára költözött s a fiatalkori tanulmányait a Királyi Katolikus Egyetemi Főgimnáziumban és a Pesti Egyetemen végezte. Egyetemi évei alatt filozófiát, jogot, bölcsészetet hallgatott, még versírással is próbálkozott. 1839-ben Pesten bölcsészdoktorrá avatták, viszont nagyon hamar kiderült, hogy az ifjú Lónyay Menyhértnek az elsődleges érdeklődési köre az nem más, mint a politika és a pénzügy.

Mindössze huszonegy éves volt, amikor Bereg vármegye az 1843–1844. évi rendi országgyűlésre követté választották. Támogatta a szabadelvű pártot. Az országgyűlésen mindig Széchényi mellett foglalt állást. Leginkább a gazdasággal kapcsolatos felszólalásaival vonzotta magára a figyelmet. Ezt nagyon jól mutatta az 1844. júliusi kereskedelmi választmány ülésén tartott beszéde, amelyen Magyarország gazdasági fejlesztésének programját ismertette. Véleménye szerint: *„a fejlődés kulcsa az ipar fejlesztése, a megfelelő vámpolitika alkalmazása, a fejlett közlekedési és hitelrendszer kiépítése, ill. a személy- és vagyonbiztonság megeremtése, de mindez csak gyors és hatékony törvényhozással érhető el, s ha ez nem következik be, akkor Magyarország jelentős hátrányba kerülhet más országokkal szemben a nemzetek közötti versenyben.”*¹

Közgazdasági szakismereteinek gyarapítását igen fontosnak tartotta, ezért ennek céljából hosszabb európai utakat tett, s amikor hazatért nagy port kavart a „Hazánk anyagi érdekei” című munkájával. Részt vett a Pesti Hírlap megjelentetésében és folyamatosan ott volt az országgyűléseken tulajdonképpen haláláig.

1848–49-ben a kormány segítőjeként aktívan részt vett a szabadságharcban. Nevezetesen a Szemere Bertalan kormányban pénzügyminisztériumi tanácsos volt, majd államtitkári teendőket látott el. 1849 augusztusában, a világosi fegyverletételt követően ő is Párizsba menekült, ahol szintén igyekezett gazdasági szakértelmét bővíteni. 1850-ben visszatért Magyarországra, miután az uralkodó amnesztiában részesítette. A Bach-korszak lezárultával

¹Cieger András: Lónyay Menyhért 1822–1884. Szerepek – programok – konfliktusok. Második, bővített kiadás. Tuzsér, Tuzsér Községért Közalapítvány, 2022. 33. (Továbbiakban: Cieger 2022.)

ismét bekerült a közéletbe, s kiemelkedő szerepet játszott Magyarország pénz- és hitelintézeteinek létrehozásában. Egyik alapítója volt az első hazai biztosító társaságnak, később elnöke az utód szervezetnek, a Pannónia Magyar Viszontbiztosító Rt-nek.² Dessewffy Emillel társalapítója, majd Dessewffy halála után, 1866-tól csaknem húsz éven át elnöke volt a Magyar Földhitelintézetnek.³ Számos vidéki egylet, iparegylet, közhasznú vállalat és takarékpénztár létrehozását, és eredményes működését is ő segítette elő.

1. kép: Lónyay Menyhért (1866)⁴

1861-től ismét képviselő lett. Az országgyűlésen többek között az abszolút rendszer pénzügyi politikáját bírálta.⁵ Politikai tekintélye, gazdasági és pénzügyi szakértelme tette lehetővé azt számára, hogy 1865-től részese legyen egy olyan szűk politikai körnek, ami

² Horváth István: Lónyay Menyhért: (1822–1884). In Vízügyi Közlemények. Az országos vízügyi főigazgatóság kiadványa. Főszerkesztő: Dr. Váradi József, Budapest, 2023. 180.

³ Uo.

⁴ Lónyay Menyhért 1866-ban

<https://gallery.hungaricana.hu/hu/-/EKGrafika/1449149/?list=eyJxdWVyeSI6ICJsXHUwMGYzbmlhaSBtZW55aF1MDBlOXJ0IDE4MjltMTg4NCJ9> (2025-02-11)

⁵ Hamza Gábor: Emlékezés Lónyay Menyhéltre (1822–1884), a Magyar Tudományos Akadémia elnökére. Remembering Menyhért Lónyay (1822–1884), President of the Hungarian Academy of Sciences. Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) Állam- és Jogtudományi Kar. Budapest, Polgári Szemle, 2022. 150. (Továbbiakban: Hamza 2022)

előmozdította az Ausztriával való kiegyezési tárgyalásokat. Deák Ferenc és Andrássy Gyula gazdaságpolitikai és pénzügyi tanácsadójaként Lónyay Menyhértre hárult a pénzügyi igazgatás koncepciójának kidolgozása. Beleértve az államháztartás rendszerének kialakítását, a közös és hazai pénzügyi kérdések rendezését, a költségvetési struktúra megtervezését, valamint az államháztartás egyensúlyának biztosítását.

1867-ben, a kiegyezés után Andrássy Gyula lett a miniszterelnök. Az új kormány számára az egyik legfontosabb feladat az állam gazdaságának és pénzügyeinek rendbetétele volt, ezért olyan pénzügyminiszterre volt szükség, aki nemcsak ért a pénzügyekhez, hanem politikailag is megbízható. Lónyay Menyhért minden szempontból megfelelő jelöltnek számított. Már korábban is sok tapasztalatot szerzett ezen a területen, és a reformkor óta aktív szereplője volt a politikai életnek. Az 1848-as események idején is foglalkozott pénzügyekkel, így jól ismerte az állami költségvetés működését. Támogatta a kiegyezést, ami fontos volt abban a politikai helyzetben, amikor a kompromisszumkészség alapvető értéknek számított. Andrássy személyesen is megbízott benne, ami tovább erősítette a döntést, hogy ő legyen a pénzügyminiszter. Röviden: Lónyay nemcsak értette a dolgát, de megbízható és korszerű szemléletű ember volt, akire rá lehetett bízni ezt a feladatot.

1.2. A minisztérium megszervezési előkészületei

1867. február 19-én kinevezték az Andrássy-kormányt, ami a modern polgári államszervezet kiépítésének újabb mérföldkővét jelentette. A parlamentáris kormány létrejöttével a végrehajtó hatalom is megerősödött, viszont a liberális vezetők előtt továbbra is hatalmas feladatok álltak. Az elkövetkező években törvényeket kellett alkotniuk, át kellett alakítaniuk a közigazgatást, illetve a bírósági rendszert, valamint formálniuk a társadalom gondolkodását. Az 1867. február 20-án kinevezett Andrássy-kormány tagjai között több, már korábban ismert és tapasztalt politikus kapott helyet. A vallás- és közoktatásügyi miniszteri posztot báró Eötvös József töltötte be. Az igazságügyi tárcát Horvát Boldizsár vezette, míg a belügyminiszteri tisztséget báró Wenckheim Béla látta el. A pénzügyekért **Lónyay Menyhért** felelt, Gorove István a kereskedelem-, földművelés- és iparügyi minisztériumot irányította, gróf Mikó Imre a közlekedés- és közmunkaügyekért felelt. A miniszterek sorát gróf Festetics György zárta, aki öfelsége személye körüli miniszterként tevékenykedett. A kormány névsorát és benne Lónyay Menyhért pénzügyminiszteri kinevezését február 23-án hozták a magyar országgyűlés és a

hazai közvélemény tudomására.⁶ Nem keltett váratlan meglepetést a miniszteri lista, mivel ezelőtt már körvonalazódott a várható személyi kör a kiegyezési tárgyalásokon.

2. kép: Az *Andrássy kormány*⁷

Lónyay kezdetben közömbösen fogadta kinevezését, csupán a felelősség súlyát érezte, később azonban ez a hozzáállása változott. Február 24-én meglátogatta új munkahelyét, ahol szembesült azzal, hogy a tisztviselők jelentős része nem beszél magyarul, majd március 10-én, a kormány hivatalos munkába állásakor találkozott a minisztériumi hivatalnokokkal, akikkel kezdetben kölcsönös bizalmatlanság jellemezte a kapcsolatát. Mikszáth Kálmán későbbi írása szerint a hatalomváltás miatt a hivatalnokok az első napokban nem vették komolyan az új vezetést, és csak kíváncsiságból tértek vissza munkahelyükre.⁸ Lónyay összegyűjtötte a hivatalnokokat, barátságosan bemutatkozott, de ellenséges tekintetekkel találkozott. Arra kérte őket, hogy maradjanak és érezzék magukat otthonosan, ám másnap tömegesen nyújtották be lemondásukat, csupán néhányan maradtak, főként azok, akik kevésbé voltak keresettek. A

⁶ Cieger 2022. 131.

⁷ A Magyar Minisztérium 1867-ben

https://rubicon.hu/kepkek/article/3558/0213-308b6517-03b4-4415-be1b-1d8c3a10e728-in_content.jpg.

(2025-03-11)

⁸ Cieger 2002. 132.

hatalomváltás jelentős személycserével járt. Az osztrák abszolutizmus hivatalait megszüntették, helyükre minisztériumok léptek. Az egykori hivatalnokok fele távozott, helyükre tapasztalatlan, más társadalmi rétegből érkező csoport került, ami kezdetben alárendelt szerepet töltött be. Az 1870-es évek közepére a korábbi hivatalnokok visszaszerezték középszintű befolyásukat, míg az újak többsége rövid időn belül távozott vagy beletanult a munkába. A pénzügyminisztériumban azonban a szakmai folytonosság erősebben megmaradt, mivel a tárca működése széles körű szaktudást igényelt. Lónyay is számított a kamarai hivatalnokokra, hiszen tömeges lecserélésük ésszerűtlen lett volna, és a szakmai színvonal sem csökkent jelentősen. Lónyay bizalmi pozíciókba inkább azokat a személyeket rakta, akiket már személyesen ismert, illetve saját kapcsolati vagy rokoni hálójából – főként Bereg megyéből – választott.⁹ A minisztérium körrendelete biztosította a hivatalnokokat, hogy érdemeik szerint elhelyezést kapnak, de az adótisztviselők nagy részét nyugdíjazták vagy az osztrák tartományokba helyezték át őket, mert nem ismerték a helyi viszonyokat és magyarul sem beszéltek.

Az ország pénzügyei ekkor rendkívül rendezetlen állapotban voltak. A korábbi adóhivatalok szétagoltan, részben a feudális hagyományokon alapulva, részben Ausztria központi irányítása alatt működtek. 1867-ben már miniszterként, Lónyay Menyhért azzal szembesült, hogy az ország adóképesége meglehetősen alacsony. Ebben az esetben az adóképeség azt jelentette, hogy mennyi adót képes az ország beszédni a gazdaság teljesítőképességéhez és a társadalmi viszonyaihoz képest. Magyarország gazdasága a 19. században elsősorban agrárjellegű volt, kevés iparral. Egyrészt ez is akadályozta a gazdasági növekedést és az adóbevételeket. Másrészt az infrastruktúra hiánya is korlátozta, tehát a kevés út, vasút és a hidak hiánya. Harmadrészt pedig a földbirtokos arisztokrácia gyakran adómentességet élvezett vagy valamilyen módon kijátszotta a rendszert, míg az alsóbb rétegeknek nem volt számottevő jövedelme. Így át kell szervezni az adózási rendszert. Legelső rendeletével létrehozott egy 16 regionális egységből álló adószervezetet, ami a modern pénzügyőrség alapját képezte. Ez egy területi alapon szervezett pénzügyi közigazgatási hálózat volt. Minden területnek volt egy főadófelügyelője, ami a Pénzügyminisztériumnak volt alárendelve. Ezek az egységek ellátták az adóbeszedés felügyeletét és koordinálását, a vámellenőrzés és pénzügyőrségi funkciókat, állami pénzek felhasználásának felügyeletét és az adózók nyilvántartását. Lónyay 1. számú rendelete előírta, hogy a pénzügyi szervek hivatalos nyelve 1867. március 10-től a magyar. Az átszervezés során új elnevezéseket és

⁹ Cieger 2022. 133–134.

nyomtatványokat vezettek be.¹⁰ Az átmeneti időszak azonban zavarokat okozott, ezért több rendeletben is sürgették a pontosabb munkavégzést, a szabályok betartását és a hivatali titoktartást. Lónyay célja a pénzügyigazgatás egyszerűsítése és átláthatóbbá tétele volt, miközben a rendszer továbbra is nagyrészt a Bach-korszak szerkezetére épült. Két lehetőség közül választhatott: megtartja a korábbi háromszintű rendszert, ami könnyebb, de költségesebb lett volna, vagy átalakítja azt egy kétfokozatú struktúrává. Az utóbbit választotta, így a pénzügyigazgatóságokat beolvasztotta a minisztériumba, ami egy másodfokú hatóság szerepét töltötte be, tehát megszüntette a középszintet, vagyis a pénzügyigazgatóságokat. Ez jelentősen csökkentette az állam működési költségeit – mivel nem kellett külön hivatalokat és apparátust fenntartani a középszinten –, egyszerűsítette az ügyintézkedést és felgyorsította a döntéshozatalt.

A rendszer így kezdett egyre átláthatóbbá válni, jobban ellenőrizhető volt, emellett jobban illeszkedett a modern, nyugateurópai államigazgatási rendszerhez is. A minisztérium is megerősödött, mivel közvetlen irányítója lett az egész ország pénzügyei fölött. Innentől kezdve Lónyay ki sem látott a munkából, egyik megbeszélésről sietett a másikra. Nem csoda, hogy Weninger Vince is aggályait fejezte ki a miniszternek írt levelében, melyben figyelmeztette, hogy a munka túlhajszolása hosszú távon káros lehet az egészségre nézve.¹¹

1.3. Gazdaságpolitikai nézetei

Lónyay Menyhért pénzügyminiszteri működése a kiegyezés után kezdődött, amikor Magyarország visszakapta az önálló költségvetés megalkotásának jogát. Lónyay így fogalmazott: „1867-ben nyílt meg előttünk az alkotás és cselekvés korszaka,... a szellemi fejlődés és az anyagi felvirágzás lehetősége”.¹² A kormányzat feladata lett, hogy a gazdaság helyzetét stabilizálja, de a politikai elvárásoknak is megfeleljen. Lónyay kezdetben nehezebb helyzetben volt, mivel az 1867-es hatalomváltás után az év során már nem lehetett új költségvetést készíteni, így csak az előző osztrák rendszerből örökölt gazdasági keretekkel gazdálkodhatott.¹³ Az 1868-as és 1869-es költségvetések elkészítése során jelentős akadályok merültek fel. Az osztrák kormánnyal történő adósságmegosztási tárgyalások elhúzódtak, az ország pénzügyi helyzetéről pedig nem álltak rendelkezésre pontos adatok. Az adminisztratív

¹⁰ Cieger 2022. 135.

¹¹ Cieger András: Lónyay Menyhért: Szerepek – programok – konfliktusok. Budapest, Századvég Kiadó, 2008. 218. (Továbbiakban Cieger 2008) 139.

¹² Katus László: A modern Magyarország születése. Magyarország története 1711–1914. Budapest, Kronosz Kiadó, 2021. 334. (Továbbiakban: Katus 2021)

¹³ Cieger 2022. 140.

reformok még folyamatban voltak, ami miatt Lónyay nem tudott egy hatékony, modern költségvetési rendszerre támaszkodni. A legnagyobb kihívást azonban az állami bevételek alacsony szintje jelentette, amit az adórendszer igazságtalansága és az adófizetés elkerülése okozott. Lónyay gazdaságpolitikáját az összhangkeresés jellemezte a takarékoság és az állami beruházások között. Hangsúlyozta, hogy a költségvetés egyensúlyát fenn kell tartani, ezért az államigazgatás működésében szigorú takarékoságot vezetett be. Nem volt hajlandó az adók növelésére, hanem inkább az adórendszer átalakítását akarta, amiben nagyobb szerepet kaptak volna a befektetések és a tehermentesítés. Az állam aktív szerepét leginkább a gazdaság élénkítésében látta, különösen a közlekedési hálózat fejlesztésében, az iparnevelésben és a hitelintézetek megszervezésében.¹⁴ A kormányzaton belüli viták gyakran nehezítették tervei megvalósítását. 1868-ban Wenckheim Béla belügyminiszter javasolta a helyi közigazgatás kiterjesztését, de Lónyay ezt elutasította, mivel szerinte az önálló gazdasági alapok megteremtése előbbre való volt a hivatali bővítésnél. Hasonló konfliktus alakult ki 1869-ben Eötvös Józseffel, aki a népoktatás finanszírozásának duplázását kívánta elérni. Lónyay visszautasította a kérelmet, de Eötvös lemondással fenyegetőzött, ami végül kompromisszumhoz vezetett.¹⁵

A korábbi adórendszer egyetlen és igazságtalan volt. A gazdagabb réteg aránytalanul kisebb adót fizetett, miközben a kisebb jövedelmű parasztságra és polgárságra aránytalanul nagyobb teher hárult. Az adófizetés nem volt kellően jól szabályozva így sokan kibújtak alóla, míg másokra aránytalanul sok jutott. 1869-ben Lónyay kezdeményezésére szakbizottságokat hoztak létre az adórendszer reformjának kidolgozására. Az angol és porosz példákat követve a cél az volt, hogy igazságosabbá tegyék az adók eloszlását és csökkentsék az elkerülhető terheket, tehát hogy minden társadalmi réteg a valós jövedelmének arányában fizessen adót, ne csak az, akit úgymond könnyű elérni. Az adóreformok azonban lassan haladtak, részben az ellenzéki erők ellenállása miatt. A gazdasági stabilitást 1869-ben további kihívások is veszélyeztették. A rossz termés, a gabonaexport csökkenése és a hitelintézetek pénzhíánya komoly válsághelyzetet teremtett. Lónyay a magánágazatok megerősítését helyezte előtérbe az állami beavatkozással szemben, azonban a kormányzat végül rákényszerült bizonyos pénzügyi segélyek biztosítására.¹⁶ Lónyay Menyhért és Andrássy Gyula között a Budapest fejlesztéséről folytatott vita képezte az egyik legnagyobb politikai ellentétet. Lónyay a várost ipari és kereskedelmi központtá akarta tenni, Andrássy viszont esztétikai és politikai szempontokat

¹⁴ Cieger 2008. 218.

¹⁵ Cieger 2022. 144–145.

¹⁶ Uo. 144–146.

tartott fontosabbnak.¹⁷ A vita végül Andrassy elképzelései szerint dőlt el, ami Budapest későbbi fejlődését is meghatározta.

Lónyay pénzügyi reformjai a költségvetési takarékoság, az adóreformok és az állami szerepvállalás korlátozott növelése köré épültek. Az államháztartás egyensúlyának megőrzése érdekében szigorú takarékosági intézkedéseket vezetett be, ugyanakkor támogatta azokat a beruházásokat, amelyek hosszú távon elősegítették a gazdasági fejlődést. Az adóreformok célja az igazságosabb közteherviselés és az állami bevételek növelése volt.

1.4. Az utolsó hónapok válságai. Távozása pénzügyminiszteri tisztségéből

Lónyay pénzügyminiszterként elsősorban az államháztartás egyensúlyának megőrzését tartotta szem előtt. Ennek érdekében 1868-tól kezdve szigorú takarékosági intézkedéseket vezetett be, amelyekkel csökkenteni akarta az állami kiadásokat. A minisztertanács több tagja azonban ellenállt a megszorításoknak, mivel a közszolgáltatások bővítését és az adminisztráció fejlesztését fontosabbnak tartották. A reformok egyik legfontosabb eleme az adórendszer átalakítása volt.¹⁸

Politikai helyzetét az 1870-es költségvetés előkészítése során kirobbant konfliktusok súlyosbították. Az 1869-es gazdasági válság miatt csökkenő költségvetési mozgáster hatására Lónyay már nyáron takarékosabb javaslatokat kért minisztertársaitól, akik azonban növekvő kiadási igényekkel álltak elő, ami éles vitákat szült a kormányon belül.¹⁹ A parlament több javaslatát is visszautasította vagy élesen bírálta. Októberre Lónyay mindössze néhány minisztérium költségvetését tudta benyújtani a képviselőházhoz. Az újabb vitákat kihasználva a miniszterek végül Lónyay távolétében, a pénzügyminiszter nélkül határoztak saját költségvetéseikről. Ez mutatta, hogy már nem bíztak benne és kikerült az irányításból. A politikai zűrzavart tovább fokozta, hogy a költségvetési felmentés kérelmét csak december 18-án nyújtotta be a kormány, ráadásul nem hivatalosan a pénzügyminiszter, hanem egy balközép párti képviselő kezdeményezte. Ez a lépés nyilvánvaló jele volt annak, hogy Lónyay elszigetelődött a kormányon belül. Lónyay végül belső támasz nélkül maradt, konfliktusa Deák Ferencsel a házadó-mentesség és a hivatalnokok fizetése kapcsán tovább gyengítette helyzetét. Deák támogatásának elvesztése súlyos csapás volt számára. Érezte, hogy nincs már kellő politikai ereje, így 1870 februárjában végleg eldöntötte, hogy lemond miniszteri tisztségéről.

¹⁷ Cieger 2008. 223–224.

¹⁸ Uo. 225–228.

¹⁹ Uo. 223–224.

Lónyay gazdaságpolitikájának eredményeként az államháztartás helyzete stabilabb lett, az adóreformok növelték az állami bevételeket, és a válságkezelés megakadályozta a gazdasági összeomlást. Pénzügyminiszterként bevezette a korszerű, európai színvonalú pénzügyi igazgatás rendszerét. Jelentős érdeme volt továbbá a Magyar Királyság pénzügyeinek Ausztria pénzügyeitől való elválasztása.²⁰ Megváltoztatta a magyar nemesség gondolkodásmódját is, hiszen megértette velük, hogy az adóelkerülés már nem a Habsburg Birodalom gyengítését, hanem Magyarország fejlődésének akadályozását jelenti. Hivatalos magyar kormányzati pozícióból történő távozása után Ferenc József kinevezte az Osztrák–Magyar Monarchia közös pénzügyminiszterévé.

²⁰ Hamza Gábor: Lónyay Menyhért. Portrévázlat. In Szabolcs-szatmár-beregi Szemle: Fejezetek a Lónyay család történetéből. Nyíregyháza, Tuzsér Községért Közalapítvány, 2023. 31.

II. FEJEZET

LÓNYAY MENYHÉRT SZEREPE A MONARCHIA KÖZÖS PÉNZÜGYEIBEN (1870–1871)

2.1. A Monarchia kormányzatában

Az Osztrák–Magyar Monarchia két önálló államból állt. Törvényhozás és közigazgatás rendszerében függetlenek voltak egymástól, de uralkodójuk közös volt, s bizonyos ügyek – mint a külügy, hadügy és az ezek finanszírozását biztosító pénzügy – közös igazgatás alá kerültek. A három közös miniszter közül a legszűkebb teendői kétségtelenül a közös pénzügyminiszternek voltak.²¹ Lónyay Menyhértet 1870. május 21-én nevezték ki közös pénzügyminiszterré. Székhelyét Bécsbe tette át. Ezután nem sokkal I. Ferenc József 1871-ben grófi ranggal illette. Közös pénzügyminiszteri funkcióját nehéz körülmények között másfél éven át látta el.²²

A dualizmus kezdeti időszakában a közös minisztériumok, különösen a pénzügyminisztérium, rendkívül népszerűtlenek voltak Magyarországon. A magyar közvélemény ezeket az intézményeket a birodalmi központosítás eszközeinek tekintette, amik csökkentették az ország önállóságát. Az osztrák oldalon is érződött az elégedetlenség, mivel sokan kétségbe vonták a dualista rendszer stabilitását. Lónyay Menyhért kinevezése a közös pénzügyminiszteri posztra vegyes fogadtatásban részesült. A sajtó több forrása is bírálta a pozíciót, mondván, hogy az inkább formális jellegű, kevés valódi hatalommal. Egyesek szerint Lónyay ezzel „felfelé bukott”, hiszen korábbi, aktívabb politikai szerepét egy bécsi hivatalnoki pozícióra cserélte. Maga Lónyay is megfogalmazta a fenntartásait. Bécsi tartózkodását korábban „lehangolónak” és „energiaelszívónak” írta le.²³ Ennek ellenére felmérte, hogy a közös minisztériumi jelenlét lehetőséget adhat a magyar érdekek bécsi érvényesítésére. Fő feladata a közös ügyek ellátásához szükséges összegek kezeléséből állt.²⁴ A magyar és az osztrák pénzügyminiszterek bevonásával elkészítette a közös kiadásokra vonatkozó költségvetést, amit aztán a két ország delegációi megvitattak és jóváhagytak. Ezután a meghatározott összeget a két állam között az előre rögzített kvóta alapján osztotta fel. A kvóta egy előre meghatározott arányt jelentett, miszerint Magyarország és Ausztria a közös

²¹ Juhász Lajos: Lónyay Menyhért közös pénzügyminisztersége, 1870–1871. In Századok. A Magyar Történelmi Társulat Folyóirata. 34. évf. Szerk.: Domanovszky Sándor, Hajnal István, Wellmann Imre. Budapest, 1941. 363. (Továbbiakban: Juhász 1941.)

²² Hamza 2022. 151.

²³ Cieger 2022. 171.

²⁴ Juhász 1941. 363.

kiadásokat megosztotta egymás között. Az 1867. évi XIV. törvénycikk rendelkezése szerint a közös kiadások 70%-át Ausztria, míg 30%-át Magyarország fedezte.²⁵ Lónyay arra törekedett, hogy a közös ügyek kiadásai valóban arányosak legyenek, hogy Magyarország a tényleges gazdasági erejének megfelelő arányban fizessen, ne pedig politikai nyomás alapján. Feladatai közé tartozott még a magyar gazdasági érdekek védelme a birodalmi gazdaságpolitikai döntéseknél, a Monarchia közös adósságainak kezelése, és abban az esetben, ha a két ország közösen vett fel hitelt, akkor ő intézte annak megszerzését, felhasználását és visszafizetését is. Aktív szerepet vállalt az Osztrák Nemzeti Bankkal kapcsolatos tárgyalásokban, külső hitelek és a monetáris politika kapcsán.²⁶ Ezenfelül ő készítette el az 1871-es és 72-es közös költségvetést, és ő képviselte azt a pesti és a bécsi delegációk előtt, de tevékenységei ellenére valahogy mégis azt érezte, hogy mindez önmagában nem elég ahhoz, hogy ambícióit kielégítse. Lónyay helyzetét nehezítette, hogy a közös kormányban a pénzügyminiszter szerepe alárendelt volt a hadügy- és a külügyminiszterhez képest. Ezen kívül a magyar politikai élettől való eltávolodása miatt sokszor kritikák érték hazájában is. Az otthoni politikai körökben úgy látták, hogy Lónyay már túlzottan csak az osztrák udvarhoz alkalmazkodik, a magyar állam érdekeit pedig nem képviseli kellőképpen a közös ügyekben. Konfliktusai nemcsak az osztrák hivatalnokokkal, hanem a magyar pénzügyminiszterrel is kiéleződtek, különösen a katonai kiadások kérdésében.²⁷ A hadügyminiszter 60 millió forint extra hitelt kért, ezt viszont Lónyay ellenezte és inkább más pénzügyi megoldásokat javasolt. Amikor Lónyay 1870-ben hivatalba lépett, a Monarchia közös pénzügye súlyos deficitben volt. A 19. század közepén zajló háborúk óriási katonai kiadásokat jelentettek, amit gyakran hitelekből fedeztek, emiatt a birodalmi költségvetés gyakorlatilag folyamatosan hiányban működött. Azért is ellenezte az extra hitelt, mert szerinte nem helyes utólag pénzt kérni olyan kiadásokra, amiket előzetesen nem engedélyeztek, mivel ez megbontja a költségvetési rendet.

Mindezek ellenére Lónyay pozíciója politikai szempontból előnyös volt, hiszen ez a szerepkör lehetőséget biztosított szorosabb kapcsolatra az uralkodóval, amelynek következtében grófi rangra emelték. Pénzügyi szaktudását Bécsben is elismerték, és a közös kormányzati rendszer fenntarthatóságának erősítésében is szerepet játszott. Habár a magyarországi közvélemény szkeptikusan tekintett rá, valójában jelentős befolyással bírt a Monarchia gazdasági döntéshozatalában. Lónyay közös pénzügyminiszterként mindig számolt

²⁵ Veritas. Történetkutató intézet és levéltár. Az Osztrák–Magyar Monarchia gazdasági közössége és Magyarország. Elérhető: https://veritasintezet.hu/hu/mindennapi-tortenelem/az-osztrak-magyar-monarchia-gazdasagi-kozossege-es-magyarorszag?utm_source=chatgpt.com (2025-05-19)

²⁶ Cieger 2022. 177.

²⁷ Uo. 181.

azzal a lehetőséggel, hogy Friedrich Ferdinand von Beust előbb-utóbb távozik a külügyminisztérium éléről, és a helyére Andrassy Gyula kerül majd Bécsbe.²⁸ Ebben az esetben pedig ő volt a legesélyesebb arra, hogy miniszterelnökké válasszák és ezt ő is tudta. Ott töltött ideje alatt mindig arra törekedett, hogy kellő felkészültséggel térhessen vissza a magyar politikai életbe. A közös pénzügyminiszteri tisztségét nemcsak egy egyszerű gazdasági szerepként fogta fel, hanem egy lehetőségnek arra, hogy beleszólhasson a Monarchia politikai döntéseibe, és ezzel megerősítse saját pozícióját a magyar kormányzásban is.

2.2. Közös pénzügyminiszteri tevékenységének jelentősége

Gróf Lónyay Menyhért közös pénzügyminiszteri pályájából az egyik kiemelendő esemény az, amikor 1871 őszen kiéleződtek a cseh nemzeti törekvések. A csehek kezdettől fogva határozottan ellenezték a dualista rendszert, és mivel megakadályozni nem tudták a kiegyezést, ezért passzív ellenállásba vonultak: otthagyták a birodalmi gyűlést, és távol maradtak az 1867-es decemberi alkotmány kidolgozásától is.²⁹ 1868-ra a cseh tiltakozás politikai válsághoz vezetett, ami az osztrák Auersperg-kormány bukását eredményezte. Az utód, az osztrák Hasner-kormány próbált megegyezni a csehekkel, de az egy központosított, bécsi irányítású rendszert kínált nekik, amit ők elutasítottak. Hanser lemondását követően az osztrák Potocky-, majd a szintén osztrák Hohenwart-kormány kereste a föderalizmus megvalósításának lehetőségét. 1871-ben az uralkodó leiratában elismerte a Cseh Királyság jogait, és felkérte a tartománygyűlést, hogy nyilatkozzon államjogi helyzetéről. A csehek októberben benyújtották a „Fundamentaltartikel” nevű javaslataikat, amelyekben Magyarországgal azonos jogokat követeltek, tehát önálló koronázást és kormányt.³⁰ Ez alapjaiban megkérdőjelezte a dualizmus rendszerét. Lónyay ebben a rendkívüli helyzetben nem a császár minden döntésének vakon való követését választotta, hanem határozottan kiállt a kiegyezéskor, 1867-ben létrejött állami rendszer megőrzése mellett.³¹ Lónyay Andrassy Gyulával összefogva azért dolgozott, hogy a kiegyezésben rögzített állami berendezkedést változatlanul megőrizték. A két politikus között egyfajta munkamegosztás működött: Andrassy elsősorban közjogi, Lónyay pedig inkább pénzügyi ellenvetéseket fogalmazott meg.³² Lónyay Menyhért három szempontból fogalmazta meg fenntartásait: *magyar szempontból* félt, hogy ha a csehek (és más szláv népek) nagyobb önállóságot kapnak, és az veszélyezteti a magyarok vezető szerepét a Monarchián belül;

²⁸ Juhász 1941. 401.

²⁹ Uo. 402.

³⁰ Uo. 403.

³¹ Cieger 2022. 286.

³² Uo. 284.

birodalmi szinten úgy gondolta, hogy a föderalizmus megbontaná Ausztria egységét, ami meggyengítené a Monarchia nagyhatalmi pozícióját Európában; *pénzügyi szempontból* pedig attól tartott, hogy ha a csehek külön kvótát kapnának, az megingatná az államhitelek alapját, vagyis a pénzügyi stabilitást és ez Magyarország szempontjából sem jó.³³ Végül kijelentették Andrássyval, hogy ha a cseh törekvések sikerrel járnának, egyikük sem vállalná az ország irányítását.³⁴ Ferenc József alapos megfontolás után október 30-án elfogadta osztrák miniszterelnöke lemondását, ezzel pedig véget ért a Hohenwart által kezdeményezett államjogi kísérlet, amely végül sikertelennek bizonyult. Lónyay bécsi munkája során tudatosan készült a magyar politikába való visszatérésre és végül a Hohenwart-válság nyitotta meg előtte az utat, hogy magyar miniszterelnök lehessen.

³³ Juhász 1941. 403.

³⁴ Cieger 2022. 285.

III. FEJEZET

LÓNYAY MENYHÉRT MINISZTERELNÖKSÉGE (1871–1872)

3.1. A kezdeti kormányalakítás

Lónyay Menyhért miniszterelnöki kinevezésének lehetősége már pár hónappal Bécsbe távozása után felmerült. A nyilvánosság elé is hamar kiszivárogtak a kinevezésével kapcsolatos információk, miszerint Beust, az Osztrák–Magyar Monarchia közös külügyminiszterének helyét Andrássy Gyula venné át, az ő pozícióját pedig Lónyay töltené be, viszont míg Bécsben az uralkodó bizalma megingathatatlan volt iránta, addig Pesten – különösen volt munkatársai körében – kinevezésének még csak a gondolatát sem tűrték. Andrássy az 1871. november 7-i minisztertanácson közölte a jelenlévőkkel, hogy Lónyay kinevezése biztos, bár ő mindent megtett annak érdekében, hogy ez ne történjen meg.³⁵ Lónyay fogadtatása másfél év távol maradása után nem volt túl szívélyes.

A kormányülésen bemutatta programját, szót ejtett arról is, hogy néhány posztjon személycserét kíván végrehajtani, mindemellett a miniszterek közül többen is jelezték posztjuk elhagyásának szándékát. Voltak, akik feltételekhez kötötték maradásukat, – mint például Szlávy József, Tisza Lajos vagy Kerkapoly Károly. Ők arra próbálták rávenni az új miniszterelnök-jelöltet, hogy támogassa a bécsi Creditanstalt által már aláírt tíz éves hitelszerződést. Ezt viszont Lónyay visszautasította arra hivatkozva, hogy ez túl nagy állami szerepvállalás, és hogy ez párhuzamos vasúti vonalak létrejöttét eredményezné, ezért úgy döntött, hogy csak akkor egyezik bele, ha a többség is támogatja, de figyelmeztette őket, hogy ő maga semmilyen formában nem fogja nyilvánosan támogatni, így a szerződést végül nem terjesztették a parlament elé.³⁶

1871. november 14-én nevezte ki az uralkodó Lónyayt Magyarország miniszterelnökévé.³⁷ Kormányalakítása komoly belső ellenállásba ütközött, bár igaz, hogy az uralkodó bizalma töretlen volt iránta. Volt munkatársai körében bizalmatlanság fogadta visszatérését. Határozott, de kompromisszumkereső magatartással kezdte meg a kormányalakítást. Elutasította a bécsi hitelszerződés nyílt támogatását, de hajlandó volt a többség álláspontját követni. Előrevetítette vezetési stílusát is: egyszerre volt önálló és körültekintően együttműködő.

³⁵ Cieger 2008. 197.

³⁶ Cieger András: A bizalmatlanság kora: a miniszterelnöki székben. In Századok. A Magyar Történelmi Társulat Folyóirata. 135. évfolyam. Szerk.: Pál Lajos. Budapest, 2001. 70.

³⁷ Hamza 2022. 151.

3.2. A Lónyay-kormány

A kormánypárt többsége által bizalmatlanul fogadott új miniszterelnök³⁸ kifejtette, hogy a következő egy-két hónapot átmeneti időszaknak tekinti, és nem kíván aktívabban bekapcsolódni a parlamenti politizálásba.³⁹ A kormányülésen ismertetett program a következő főbb területeket ölelte fel: a kormányzati munka hatékonyságának növelését, a parlamentarizmus reformját és a takarékoskosságot.⁴⁰

Lónyay Menyhért egyik első intézkedése az volt, hogy előírta: minden miniszter előzetesen egyeztessen vele a kormányülésen tárgyalandó ügyekről, hogy jól átláthassa a döntéseket, és hatékonyan szervezhesse a napirendet. A legnagyobb reform azonban a kormány jogszabály-előkészítő rendszerének kialakítása volt, mivel ezelőtt ilyen rendszer lényegében nem létezett. Először 1869-ben különítették el pénzt erre a célra – az igazságügyi minisztériumon belül létrehoztak egy kisebb csoportot a törvények és rendeletek megfogalmazására, viszont hamar kiderült, hogy ez a csoport nem tudta ellátni az összes minisztérium munkáját, és az igazságszolgáltatáshoz kapcsolódó törvények kidolgozása is lassan haladt. Az Andrássy-kormány ugyan elhatározta a jogszabály-előkészítés rendszerének megváltoztatását, de nem tett konkrét lépéseket ennek megvalósítására. Lónyay azonban magáévá tette az elképzelést, miszerint az igazságügyi minisztérium helyett a miniszterelnökségen hozzanak létre egy törvény-előkészítő bizottságot, ami minden minisztériumra kiterjedő hatáskörrel rendelkezik.⁴¹ Ez azért kellett, mert számos belső ügy és reform rendezetlen volt, ezért a bizottság feladata az lett, hogy az illetékes miniszter iránymutatása alapján dolgozzon ki törvényjavaslatokat és szabályokat. Átvizsgálta a minisztériumok által készített jogszabályokat, hogy azok összhangban legyenek a törvényekkel. Erre pedig azért volt szükség, hogy a jogszabályok szerkezete egységesek legyenek, illetve szakszerűen legyenek megfogalmazva. A parlamentarizmus reformja is kiemelt célja volt. Lónyay többször is kifejezte elégedetlenségét a magyar parlament működésével kapcsolatban, mert azt rendezetlennek és zavarosnak tartotta. Legfontosabb feladatként a házszabályok átalakítását jelölte meg. E program szerint a törvényeket inkább szakbizottságokban vitatták meg, nem pedig a hagyományos osztályrendszer szerint, tehát ha egy javaslatot már a bizottság elé terjesztettek és ott megvitatták, akkor nem volt szükség róla újra külön vitát tartani. Az

³⁸ Ifj. Bertényi Iván: Családi háttér és egyéni karrierépítés. Szél Kálmán útja a politikai elitbe. In Törvény, jog, igazság. Széll Kálmán életműve. Szerk.: Ifj. Bertényi Iván és Dóra Szilvia. Budapest, Mathias Corvinus Collegium – Tihanyi Alapítvány, 2015. 73.

³⁹ Cieger 2008. 303.

⁴⁰ Uo. 304.

⁴¹ Uo.

ülések időtartamát növelték, ezzel együtt eltörölték a képviselők kötelező részvételi minimumát kivéve, amikor szavazásra került sor, ahol legalább száz képviselő jelenlétét írták elő. Lónyay emellett azt is kezdeményezte, hogy az országgyűlés egy nagyobb épületbe költözzön, hogy a képviselők kényelmesebb körülmények között és hosszabb ideig dolgozhassanak. Elképzelései között szerepelt egy külön nap kijelölése az interpellációkra, hogy ezek ne akadályozzák a rendes ülések munkáját, a házelnök jogkörének bővítése, hogy hatékonyabban irányíthassa az üléseket, a klotűr bevezetése, amely lehetőséget adott a parlamenti viták lezárására, a másodszorra rendreutasított képviselők szankcionálása (szómegvonás, kizárás), hogy fenntartsák a parlament méltóságát és fegyelmét. Emellett korlátozni akarta a hosszadalmas név szerinti szavazásokat, hogy gyorsabbá tegyék a döntéshozatalt. Lónyay programjában szerepelt a parlamenti ciklus háromról öt évre emelése és a főrendiház reformja. Az ötéves ciklust azért támogatta, mert csökkentette volna a gyakori választások okozta töréseket, mérsékelte volna a választási korrupciót és erőszakot, valamint stabilabb közjogi viszonyokat teremtett volna. A főrendiház reformjához egy képviselőkből és főrendekből álló bizottságot akart létrehozni, ami javaslatokat dolgozott volna ki a szerkezet átalakítására.⁴² Lónyay az ellenzék és a kormány együttműködését szorgalmazta, elutasította a közjogi vitákat, valamint a szakmai alapú döntéshozatalt támogatta. A házszabályok reformjával meg akarta akadályozni az ellenzék obstrukciós eszközeit, miközben a balközép és a Deák-párt közeledését is többször ösztönözte. Elképzeléseinek fontos eleme volt a sajtótörvény pontosítása is.

Lónyay nem értett egyet a betervezett választási-törvényjavaslattal, és eredetileg nem tervezte sem az összeférhetetlenségi, sem a választási visszaélésekről szóló törvény megalkotását. Úgy vélte, hogy a törvényjavaslatot először egy 15 tagú bizottságnak kellene megtárgyalnia, amiben a balközép képviselői is helyet kapnának, és inkább az adócenzusra kellene épülnie.⁴³ A kormány kezdetben nem támogatta az összeférhetetlenségi törvényt, de végül ellenzéki és kormánypárti nyomásra mégis benyújtotta a javaslatot. A végleges tervezet szerint a képviselők legfeljebb 5%-a lehetett minisztériumi tisztviselő, kivéve a kormány tagjait, az egyetemi oktatókat, az országos intézetek igazgatóit és a fővárosi önkormányzat tisztviselőit. A javaslat szerint minden további állami és törvényhatósági hivatal összeférhetetlen lett volna a képviselői mandátummal. Ha túl sok minisztériumi hivatalnokot választottak volna meg, sorshúzással döntöttek volna arról, ki maradhat. Kormányváltás esetén ezeknek a hivatalnokoknak automatikusan le kellett volna mondaniuk. A választási visszaélésekről szóló törvény kidolgozását a kormány halogatta, majd a belügyminiszter a

⁴² Cieger 2008. 308.

⁴³ Uo. 310.

ciklus vége előtt ígéretet tett rá, de Lónyay lemondásáig nem készült el a javaslat.⁴⁴ A kormány számos törvény megalkotását vállalta, amik nagy részét még az Andrássy-kormány kezdeményezte. Lónyay egy beszédében 44 olyan javaslatot említett, amik még nem tárgyaltak meg teljesen. Kinevezésekor azt remélte, hogy ezek felét az 1872-es tavaszi országgyűlés elfogadja. Különösen fontosnak tartotta a kolozsvári egyetem megalapítását, a Ludovika Akadémia megnyitását, Budapest egyesítését és a Királyföld rendezését. Emellett nagy hangsúlyt fektetett az adó- és illetéktörvényekre, új vasútvonalak engedélyezésére, valamint a büntetőjogi kódex és a polgári perrendtartás elfogadására.⁴⁵

Lónyay fontosnak tartotta a horvátkérdés mielőbbi rendezését is, mert annak elhúzódása veszélyeztethette a közös ügyek működését. 1871 szeptemberében a horvát választásokon győztes nemzeti párt felmondta az 1868-as kiegyezést, és csak a perszónáluniót fogadta volna el. 1871. október 1-jén Lónyay a naplójába ezt írta: *„akinek kezében van a pénz, az az úr, – vagyis szerinte az irányítás a pénzügyeken múlik, és fontosnak tartotta, hogy ez magyar kézben maradjon, – inkább vállalni kell a kiegyezés pénzügyi terheit, mintsem elveszíteni az egységes magyar pénzügyi irányítást.”*⁴⁶ Ezt a félelmét az is megerősítette, hogy a határőrvidéken lázadás tört ki, valamint az, amit Josip Juraj Strossmayer püspök mondott neki. Strossmayer – aki horvát politikai vezető is volt – több követelést sorolt fel, például vizsgálják felül az 1868-as horvát–magyar kiegyezést (főleg a pénzügyi részeit), a horvátok maguk dönthessenek az adókról, nagyobb jogokat kapjon a horvát miniszter (főként pénzügyi téren), a király ne a magyar miniszterelnök beleegyezésével nevezze ki a horvát bánt illetve, hogy a határőrvidék irányítása is horvát kézbe kerüljön. Lónyay gyorsan tárgyalásokat kezdeményezett, és engedményekre is hajlandó volt. A kormány javasolta egy parlamenti bizottság létrehozását a kétoldalú tárgyalások lebonyolítására.

Lónyay 1871 végén még tárgyalásokat kezdett a horvát politikai és egyházi vezetőkkel, és engedményekkel próbált megegyezést elérni – például nagyobb pénzügyi önállóságot ígért –, de ennek ellenére a tárgyalások nem vezettek eredményre. A kudarc oka részben az volt, hogy a magyar politikusok, köztük Andrássy Gyula külügyminiszter és a Deák-párt ellenezték a megállapodást. Nem nézték jó szemmel, hogy Lónyay a parlament és a kormánypárt megkerülésével tárgyal, és nem értettek egyet a horvát ellenzéknek tett engedményekkel sem. Lónyay és Andrássy egymást hibáztatták a sikertelenségért, ennek

⁴⁴ Cieger 2008. 310.

⁴⁵ Uo. 311.

⁴⁶ Lónyay-napló, 1871. okt. Idézi Cieger 2008. 283.

háttérben felfedezhető volt némi hatalmi rivalizálás is.⁴⁷ A tárgyalások elhúzódtak, a horvát választásokat erőszak kísérte, és végül a horvát nemzeti párt is elveszítette bizalmát Lónyay iránt.

Lónyay testvéréhez írt levelében Andrássyt hibáztatta,⁴⁸ amiért rendezetlenül hagyta rá a horvát ügyet. Kállay Béni, belgrádi konzul, 1872 márciusában külön találkozott Lónyayval és Andrássyval is, és mindketten a másikat vádolták a tárgyalások kudarcáért.⁴⁹ Kállay támogatta Lónyay békülékeny politikáját, és nyáron személyesen is segített volna az egyeztetésekben, de Andrássy megakadályozta, hogy Budapestre utazzon.⁵⁰ Lónyay még közvetlenül a bukása előtt is tárgyalta a horvát kérdésről, de a helyzet nem oldódott meg.

3.3. A reformok kudarca

Lónyay Menyhért miniszterelnöki programja három fő területre összpontosított: a kormányzati munka hatékonyabbá tételére, a parlamentarizmus reformjára és az államháztartás egyensúlyának helyreállítására, tehát a takarékosagra. Politikai terveit csak részben tudta megvalósítani korlátozott cselekvési lehetőségei miatt.

A kormányprogram első része a döntéshozatal hatékonyságának növelését és a kormány mozgásterének bővítését célozta. Ezek közül a törvényelőkészítő bizottság felállítására vonatkozó intézkedések jártak a legkiemelkedőbb eredménnyel, aminek működési szabályzatát 1872 nyarán az uralkodó is jóváhagyta, így júliusban megkezdhette munkáját. A testület működéséhez szükséges pénzt az 1872-es miniszterelnöki költségvetésből tervezték biztosítani, de sem a pénzügyi bizottság, sem az ellenzék nem akarta megszavazni Lónyay 50 ezer forintos kérését. Egyes képviselők inkább egy államtanács létrehozását támogatták, de a kormány ezt elutasította, mert úgy vélte, hogy egy ilyen testület sértené a miniszteri felelősség és a hatalommegosztás elvét. Mások túl drágának tartották a bizottságot, és nem láttak biztosítékot arra, hogy hatékonyabbá teszi a törvényalkotást. A vita lezárásaként Lónyay megígérte, hogy egy éven belül külön törvény szabályozza majd a testület működését, és elfogadta a pénzügyi bizottság által javasolt 30 ezer forintos támogatást.⁵¹ A bizottság működését több nehézség akadályozta: túl kevés tagja volt a sok törvényjavaslat alapos véleményezéséhez, és a külső szakértők bevonása is nehézségekbe ütközött.

⁴⁷ Cieger 2008. 330.

⁴⁸ Lónyay Menyhért Lónyay Alberthez, 1871. dec. Idéz Cieger. 2008. 331.

⁴⁹ Kállay-napló, 1872. márc. Idézi Cieger. 2008. Uo.

⁵⁰ Kállay-napló, 1872. jún. Idézi Cieger. 2008. Uo.

⁵¹ Uo. 316.

A kormányzati munkát időnként szinte ellehetetlenítették a minisztertanácson belüli személyes konfliktusok., továbbá sokat elmond az is, hogy Lónyay miniszterei gyakran tanácskoztak Andrássyval, többnyire a miniszterelnök távollétében. Nem támogatták Lónyaynak azt a tervét sem, miszerint a kormány és a párt kapcsolatának erősítése érdekében a Deák-párt belső körének politikusai is részt vegyenek a kabinet munkájában.⁵² Lónyay többször nehezményezte, hogy nem érzi elég meggyőzőnek a pártvezetés támogatását. Deák és bizalmasai rendszerint nem állnak ki sem személye, sem elképzelései mellett, ezért felmerült benne a lemondás gondolata.⁵³ A parlamentarizmus reformjából még kevesebb valósult meg. Nem értettek egyet a szólásszabadság korlátozásával, és elleneztek Lónyay javaslatát, hogy ideiglenesen függesszék fel az 1848-as törvény egyik paragrafusát, ami szabályozta a házszabályok módosítását. Lónyay ötéves parlamenti ciklusra vonatkozó javaslata is ellenállásba ütközött, még úgy is, hogy a király előzetesen jóváhagyta, de a belügyminiszter nem támogatta és a párt többsége sem. A képviselőházi viszonyokat sem tudta átalakítani és ami csak tovább nehezítette miniszterelnöki pozícióját az volt, hogy legfeljebb 40-50 párttársra támaszkodhatott, így nem tudott döntő befolyást gyakorolni.

A Lónyayt érintő másik fontos vádpont vissza-visszatérő jelleggel a nepotizmus volt, a politikus rokon kapcsolatainak mozgósítása, a testvérek, unokatestvérek, gyermekek pozícióba emelése.⁵⁴ Lónyay Menyhértet szinte kinevezése napjától korrupciós vádakkal illették.⁵⁵ A legtöbbet azt nehezményezték, hogy tudását nemcsak az állam fejlődésére, hanem a családja vagyonának bővítésére is felhasználta. Erről az időszakról Lónyay később így nyilatkozott: *„Mert a mai gyanúsítgatások időszakában, amikor a korlátlan sajtó és a fokozott pártszenvédély számtalan alaptalan és igazságtalan vádat emelt ellenem, gyermekeim később pontos képet alkothassanak vagyoni helyzetemről. Ha pedig erőfeszítéseimet áldás kíséri, és a munka, valamint a takarékoság révén sikerül tovább növelni a vagyont, akkor világosan láthassák annak eredetét, és nyomon követhetik azt a munkát, amelyet ennek érdekében végeztem.”*⁵⁶ Tehát Lónyay úgy fogalmazott, hogy vagyona eredete a munka, a takarékoság és annak célszerű kezelése. Lónyay kivételes hozzáértéssel irányította birtokait, és jelentős haszonra tett szert, ezért a vádak többsége valószínűleg politikai indíttatású volt, ennek ellenére 1872-re a rágalmozások mindennapossá váltak.

⁵² Cieger 2008. 321.

⁵³ Uo.

⁵⁴ Szilágyi László: A dualizmus kori választások tétje. Lónyay Menyhért politikai pályája. In Szabolcs-szatmárberegi Szemle: Fejezetek a Lónyay család történetéből. Szerk.: Babosi László, Karádi Zsolt, Klicsu Ferenc. Nyíregyháza, Tuzsér Községért Közalapítvány, 2023. 159. (Továbbiakban: Szilágyi 2023)

⁵⁵ Cieger 2008. 332.

⁵⁶ Uo. 489.

Lónyay kudarcot vallott a horvátkérdés rendezésében is, mivel tárgyalásai igazából csak tovább bonyolították az amúgy is összetett ügyet. Bár az uralkodó támogatta engedékenyebb politikáját, a megegyezés elmaradt, főként a Deák-párt és Andrássy ellenállása miatt. Lónyay a parlament megkerülésével kezdett tárgyalásokat, és ez erős politikai ellenállást váltott ki ellene. A horvát választások körüli erőszak és az elhúzódó egyeztetések végül bizalmatlanságot szültek vele szemben.⁵⁷

Miniszterelnöksége alatt felgyorsult Magyarország modern ipari fejlődése, amelyet az 1872-ben kiadott első ipartörvény is elősegített. Ez a törvény megszüntette a céheket és biztosította a szabad ipar gyakorlásának lehetőségét. Emellett 1871–72-ben számos jelentős vasútvonalat nyitottak meg, köztük az Alföld–Fiume, a Székesfehérvár–Graz, a Debrecen–Máramarossziget és a Kassa–Oderberg vonalakat.⁵⁸ Lónyay politikai pályáját egyfajta billegés kísérte végig. Köz- és magánéleti szerepei egyszerre szolgálták saját és családja felemelkedését, ugyanakkor támadások célpontjává is tették, hozzájárulva politikai és erkölcsi kudarcaihoz.⁵⁹

3.4. Lónyay Menyhért miniszterelnöki bukásának háttere

A vádaskodások 1872. november 18-án csúcsosodtak ki, amikor is Csernátony Lajos, ellenzéki képviselő, egy interpelláció kapcsán a miniszterelnökre terelte a szót. Szerinte Lónyay Menyhért miniszterelnöksége idején jelentős vagyonra tett szert, holott az ország pénzügyi hiánnyal küzdött. Úgy vélte, hogy bár a magánszemélyeknek joguk van meggazdagodni, a minisztereknek – még ha tisztességes módon is – nem helyénvaló vagyont halmozni, ha az ország gazdasági nehézségekkel küzd.⁶⁰ Emiatt bizalmatlansági szavazásra szólította fel a kormánypártot ellen. Lónyay így fogalmazott: *„Hiba volt az Andrássy minisztériumot minden változtatás nélkül átvennem [...] bizalommal nem fogadtak s bizalmukat megszerezni nem sikerült”*.⁶¹ A miniszterek, a kormánypárt vezetői, Andrássy Gyula és köre, valamint az ellenzék már kezdetektől fogva ellenálltak munkájának. Lónyay miniszterelnöki tevékenységét szinte csak az uralkodó támogatta folyamatosan, míg a kormány által toborzott képviselők nagy része nem vett részt aktívan a politikai küzdelmekben, tehát elméletben állt Lónyay mögött egy támogató tábor, de a gyakorlatban nem sokan álltak ki mellette. Az általános bizalomvesztés következtében 1872 végén lemondott miniszterelnöki tisztségéről, azonban továbbra is

⁵⁷ Cieger 2008. 330–331.

⁵⁸ Kovács Kálmán Árpád: Lónyay Menyhért a politikus és az egyházférfi (1822-1884). In *Confessio: A Magyarországi Református Egyház figyelője*. 46. évf., 4. sz. 2022. 34–40. (Továbbiakban: Kovács 2022.)

⁵⁹ Szilágyi 2023. 161.

⁶⁰ Cieger 2008. 344.

⁶¹ Uo. 352.

megtartotta képviselői mandátumát, és a főrendiháznak is tagja maradt.⁶² A kudarc fő oka nem közvetlenül Lónyay személyében vagy politikájában keresendő, hanem az 1867 utáni politikai intézményrendszer első komoly válságában. Ez a válság nem érintette a kiegyezés alapstruktúráját, de súlyosan meggyengítette a pártrendszert és a kormányzat működését. A pártok belső ellentétekkel küzdöttek, széthúzás és átalakulás zajlott, ami megakadályozta a hatékony kormányzást.

A korszakra jellemző volt a modern államrendszer kezdeti, kaotikus formálódása, valamint a központi kormányzattal szembeni társadalmi ellenállás. Hiányzott az egységes politikai koncepció és a megfelelő kormányzati erő a reformok végrehajtásához. Hazay Ernő szerint „*a régi politikai jelszavak kiüresedtek, a pártok széthullottak, a közvélemény bizonytalanná vált, és a kormányzás irányt vesztett*”.⁶³ Lényegében tehát a politikai rendszer strukturális problémái, a pártok és a kormányzati hatalom gyengesége, valamint az egységes és világos politikai program hiánya vezetett a kudarchoz. Ezek a problémák Lónyay távozása után is fennmaradtak, és hosszú távon csak részben sikerült megoldani őket. Lónyay bukásának hátterében nemcsak az általános politikai válság állt, hanem számos személyes és szakmai konfliktus is hozzájárult gyors távozásához. Minisztereivel való ellentétei különösen élesek voltak, de a kormányzását beárnyékolták gazdasági és belpolitikai viták is, például az adóreform vagy a választási törvény ügyei. Andrássyval való feszült viszonya is csak tovább fokozódott a horvát ügyek kapcsán. Az udvari körök pedig egyes katonapolitikai lépései miatt veszítették el iránta a bizalmukat. A kormányzati hatalom növelésére tett döntései miatt saját pártja is egyre bizalmatlanabb lett vele szemben. Bukását végül az ellenzék által gerjesztett korrupciós vádak pecsételték meg, ezeket később a Deák-párt egyes tagjai is átvették, bár valójában nem a korrupció volt a fő problémájuk, hanem az, hogy Lónyay személyét és politikáját egyre kevésbé támogatták. A kormánypárt attól tartott, hogy ha továbbra is támogatja őt, az a párt tekintélyét is veszélyezteti, ezért inkább lemondásra kényszerítették.

Lónyay miniszterelnöki bukása nem csupán politikai kudarc volt, hanem személyes becsületének megőrzésében is sikertelennek bizonyult. Bár csalódott saját munkásságában és környezetében, végleges bukását az okozta, hogy nem tudta kivédeni az ellene irányuló, minden oldalról érkező rágalmakat. A bizalmatlanság egyre nőtt vele szemben, és végül még saját pártján belül is támadások érték. Az ellenzék csak az utolsó lökést adta meg bukásához, mivel

⁶² Kovács 2022. 36.

⁶³ Cieger 2008. 354.

már a kormánypárti sajtó is kritikusan viszonyult hozzá.⁶⁴ Sokan vádolták hataloméhséggel, ám az, hogy politikai pályafutása második felében a pártonkívüliséget választotta, éppen ennek ellenkezőjét mutatja, sokkal inkább jellemző volt rá már fiatal korától ismert türelmetlensége és a végletekben gondolkodó szemlélete.⁶⁵ Lónyay számára ez a politikai és személyes kudarc rendkívül megviselő volt, élete hátralévő részét azzal töltötte, hogy megpróbálja helyreállítani becsületét.⁶⁶

Lónyay Menyhért meghatározó, de ugyanakkor ellentmondásos alakja volt a korszak politikai életének. Kónyi Manó így fogalmaz Lónyay önéletrajzi töredékében: *„Egyáltalában, ha volt ember, kinek szívét a világ helytelenül ítélte meg, Lónyay Menyhért ilyen. Tanúságot tesznek erről 1860-tól fogva vezetett naplói, melyek [...] bizonynyal nem avégből íródtak, hogy őt a világ előtt másnak mutassák, mint amilyen volt. Az izzó szenvedélyek, melyek sokszor lázba ejtették, a keserű kiábrándulások, melyek erejét eltompították, [...]. Gyakran kemény, sújtó és nem mindig igazságos a vélemény, melyet emberekről és tényekről nyilvánít, de aki olvassa, ha az író személye iránt elfogult is, kénytelen meggyőződni, hogy e naplók Lónyay igazi érzéseit festik.”*⁶⁷ Egy olyan államférfi volt, kinek a munkásságát egyszerre övezi elismerés és kritika. Már ifjúkorában kijelentette, hogy hasznos polgára akar lenni a hazájának, ma már joggal állíthatjuk, hogy az is lett végül. Egy szorgalmas, hazájáért tenni vágyó reformerként lépett színre. Élete nagyrészt azzal töltötte, hogy gyarapítsa tudását. Inkább a tett embere volt, mintsem a szavaké.⁶⁸ Sokoldalú személyiségnek írható le, hiszen egyszerre töltötte be a politikus, közigazdász és a publicista szerepét, miközben az Osztrák–Magyar Monarchia pénzügyminisztereként is helyt állt. A magyar történelem több meghatározó korszakában – mint például az 1848–49-es szabadságharc és az 1867-es kiegyezés idején – is jelentős szerepet játszott. Élete és munkássága jól megmutatja, hogy milyen sokféle tapasztalattal, célokkal és törekvésekkel rendelkezett. Vidéki nemesi családból származott, tehát mondhatni egy elég kedvező helyzetből indult az ő karrierje, ez természetesen nem von le érdemeiből, hiszen a számára adott lehetőségekkel, amik rendelkezésére álltak, azokkal élt. Pályája során grófi rangot kapott, amivel hivatalosan is a legfelsőbb társadalmi körökbe emelkedett. Házassága révén egy tehetős polgári terménykereskedő családdal került rokonságba, ami tovább bővítette

⁶⁴ Cieger András: A bukott politikus. In Rendi társadalom – polgári társadalom 11. A Hajnal István Kör – Társadalomtörténeti Egyesület 1998. évi esztergomi konferenciájának előadásai. Szerk.: Sasfi Csaba. Esztergom, Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Levéltára, 2000. 74. (Továbbiakban: Cieger 2000.)

⁶⁵ Szilágyi 2023. 163.

⁶⁶ Cieger 2000. 75–76.

⁶⁷ Gróf Lónyay Menyhért önéletrajzi töredéke. Szerk.: Gyulai Pál. Budapesti Szemle 42. kötet 102. szám. Franklin-Társulat, 1885. 337.

⁶⁸ Vasárnapi Újság. Szerző: Dömötör János. 48. sz., 18. évf. Pest, 1871. nov. 598.

anyagi és társadalmi hálózatát. Pénzügyi szakemberként aktívan részt vett a modern magyar államháztartás megteremtésében, miközben református vallásúként erkölcsi és társadalmi kötelességének érezte, hogy hozzájáruljon az ország fejlődéséhez akár politikai, gazdasági, vagy kulturális téren. Lónyay szinte minden területen keresett valamilyen módot az ország sorsa alakításának érdekében. Noha pénzügyminiszterként jelentős sikereket ért el, 1871 végétől kezdődően sorozatos politikai kudarcokba fulladt. Részben a tőle független körülmények miatt nem tudta egységesíteni a kormánypártot, kormányzati tervei pedig komoly ellenállást váltottak ki az ellenzék részéről, ami a törvényhozás működésének megbénulásához vezetett. Nem sikerült rendeznie a horvát-magyar kapcsolatok kérdéseit sem, és több, régóta várt reform is elmaradt. Az 1870-es évek közepére visszatekintve Lónyay pénzügyi munkássága is sokak szemében veszített korábbi értékéből, részben az 1873-as pénzügyi válság és a rendezetlen bankügyi helyzet következtében.⁶⁹

Igaz, hogy hithű reformer volt, pályafutása során sokszor mégsem tudta megfelelő érzékkel kezelni a felmerülő politikai ellentéteket, ezért sok terve nem valósulhatott meg. A kormánypárton belül lassan elvesztette támogatottságát, mert úgy érezték, hogy a párt érdekei kevésbé jelennek meg az egyre önállóbbá váló kormányzati intézkedései során. Személyét életében és utóéletében is korrupciós vádak árnyékolták be. Bár az ellene felhozott vádak nem sikerült minden esetben egyértelműen bebizonyítani, a bizalomvesztés már önmagában is elég volt ahhoz, hogy politikai karrierje megtörjön.

⁶⁹ Cieger András: Árny- és fénylépek. Lónyay Menyhért személyisége. In Aetas. 2002. 37–38.

ÖSSZEFOGLALÓ

A szakdolgozatom középpontjában Lónyay Menyhért politikai pályájának az 1867 és 1872 közötti időszaka áll, ami a pénzügyminiszteri, majd közös pénzügyminiszteri és végül a miniszterelnöki időszakát öleli fel.

Az első fejezet bemutatja, hogy mi is vezette Lónyay útját a kiegyezés előtti években a magyar pénzügyi kormányzat élére, és milyen elvek mentén kezdte meg a pénzügyi tárca megszervezését. 1867. március 10-én pénzügyminiszterként az első intézkedése volt, hogy elrendelje a Magyar Királyi Pénzügyőrség megalakítását. A testület létszámának növelése érdekében pedig megkezdődött a magyar nyelvű pénzügyőrök toborzása és képzése. Elemzésre kerülnek gazdaságpolitikai irányelvei. Alapvető elvei közé tartozott a *szigorú takarékos költségvetés*, aminek célja, hogy az állami gazdálkodás minél kisebb adósság mellett működjön és a meglévő adósságot lehetőség szerint folyamatosan törlessze. Ehhez hozzátartozott az adók hatékony beszedése – ami az *adórendszer reformját* jelentette –, mivel szerinte ez biztosította a közteherviselés igazságosabb elosztását, és így mindenki számára kisebb egyéni terhet jelentett. Elutasította az állam aktív beruházási szerepvállalását, ugyanakkor szükségesnek tartotta, hogy az állam kedvező környezetet teremtsen a magánberuházások ösztönzésére, és hozzájáruljon a gazdasági élénkítéshez, például infrastrukturális vagy pénzügyi stabilitást biztosító intézkedésekkel, ezzel *fenntartva a beruházási lendületet*.

A második fejezet Lónyay közös pénzügyminiszteri tevékenységére fókuszál, melyet Bécsben látott el kicsit több mint egy éven át. Lónyay kinevezése a közvélemény és a sajtó körében is vitatott volt. Sokan úgy gondolták, hogy ez a munka „nem méltó” Lónyay szakértelméhez és hogy ez csak egy névleges dolog, mintsem egy valódi hatalommál rendelkező poszt. Ő maga sem volt elragadtatva új beosztásától – bécsi tartózkodását lehangolónak és fárasztónak írta le. Ennek ellenére Lónyay felismerte, hogy a közös minisztériumi jelenléte nem csupán szimbolikus, hanem valós lehetőséget kínál a magyar gazdasági érdekek képviseletére és azoknak érvényesítésére. Feladatai közé tartozott a Monarchia közös költségvetésének kidolgozása és az uralkodóval való egyeztetése, a magyar érdekek védelme birodalmi szinten. Hivatali szerepe viszont korlátozott volt, mivel a közös kormányzáson belül a pénzügyminiszter alárendelt pozíciónak számított a kül- és hadügyi miniszterekhez képest. Nem beszélve arról, hogy a magyar közéletből való fizikai távolsága miatt gyakran kritikák érték saját hazájában is. Bemutatásra kerülnek még Lónyay Menyhért határozott lépései a cseh föderalista törekvésekkel szemben, amelyek a dualista államszerkezet megbontását célozták. Andrassy Gyulával határozottan kiállt a kiegyezésben rögzített állami

rend és egység fenntartása mellett. Mind közjogi, mind pénzügyi érvekkel igyekezett alátámasztani, miért lenne veszélyes a csehek követeléseinek elfogadása a Monarchia stabilitására nézve. Ez a határozott álláspont és politikai fellépés nemcsak erősítette tekintélyét a bécsi udvarnál, hanem hozzájárult ahhoz is, hogy amikor a Hohenwart-féle államjogi kísérlet kudarcba fulladt, Lónyay alkalmas jelölté vált a magyar miniszterelnöki tisztség betöltésére. Közsügyi tevékenysége igencsak előnyökkel járt számára. Egyrészt szorosabb kapcsolatba kerülhetett az uralkodóval, ami a grófi rangra emeléséhez is vezetett. Másrészt pedig hosszú távon Lónyay hozzájárult ahhoz, hogy a magyar politikai és gazdasági elit újraértékelje az adófizetés szerepét. Sikerült neki felismertetnie, hogy az adók megfizetése már nem a Habsburg Birodalom erősítését, hanem Magyarország fejlődését szolgálja.

A harmadik fejezet Lónyay Menyhért miniszterelnöki tisztségét mutatja be visszavonulásáig. Elsősorban tárgyalja a kormányalakítása folyamatát, amiben látható, hogy a kormánypárt többsége bizalmatlanul fogadta Lónyayt és ő maga is a kezdeti időszakot eleinte átmenetinek tekintette és visszafogottan vett részt a parlamenti munkákban. Taglalja a Lónyay-kormány programját, aminek főbb területei a kormányzati hatékonyság növelése, a parlamentarizmus reformja és az állami takarékoság voltak. A legjelentősebb reformintézkedése a jogszabály-előkészítő rendszer kialakítása volt, mivel ilyen korábban gyakorlatilag nem létezett. Emellett végrehajtotta a parlamentarizmus reformját is, minek célja a házszabályok átalakítása volt. Végül ismertetésre került a horvátkérdés, aminek mielőbbi rendezését is fontosnak tartotta, mert úgy vélte, hogy annak elmérgesedése veszélyeztetheti a közös pénzügyek magyar irányítását. A horvát nemzeti párt követelése (pl. az adók feletti önállóság, a bán kinevezésének joga) miatt Lónyay tárgyalásokat kezdeményezett, és engedményekre is hajlandó volt, de ez ellenszenvet váltott ki kormányában. Ezen reformok végül kudarcba fulladtak. A horvátkérdés kezelése, a személyét ért bizalmatlanság és rágalmak végül gróf Lónyay Menyhért bukásához vezetett. Bár miniszterelnöksége rövid ideig tartott, hozzájárulása a pénzügyi igazgatás átalakításához és a dualista állam működésének pénzügyi alapozásához hosszú távon is jelentős maradt. Rendbe tette Magyarország pénzügyeinek irányítását, megalapozta a modern pénzügyi törvénykezést, és nemcsak átláthatóvá tette az állami költségvetést, hanem lényegében ő alkotta meg annak működési rendszerét is.

Szakdolgozatomban igyekeztem feltárni és bemutatni Lónyay Menyhért politikai pályájának főbb állomásait a kiegyezés után, illetve azt, hogy milyen tényezők vezették ahhoz, hogy lemondjon miniszterelnöki tisztségéről.

Dolgozatom eredményei Lónyay Menyhért politikai és pénzügyi tevékenységét feltáró források és szakirodalom feldolgozásából származnak. Ezek alapján árnyaltabb képet

festhettem szerepéről a kiegyezés utáni Magyarország gazdasági és kormányzati rendszerének kialakításában.

РЕЗЮМЕ

Дипломна робота зосереджений на періоду політичної кар'єри Лоньяї Менґерта між 1867 і 1872 роками, який охоплює його перебування на посаді міністра фінансів, потім спільного міністра фінансів і, нарешті, прем'єр-міністра.

У першому розділі описується, що привело Лоньяї до керівництва угорським фінансовим урядом у роки, що передували Австро-угорську угоду, а також принципи, на яких він почав організовувати Міністерство фінансів. Для того, щоб збільшити чисельність апарату, було розпочато набір і навчання угорськомовних фінансових інспекторів. Проаналізовано його керівні принципи економічної політики. Його основні принципи включали *сувору економію бюджетних коштів*, мета якої полягала в тому, щоб зберегти державні фінанси якомога більш вільними від боргів і виплачувати існуючі борги на постійній основі, наскільки це було можливо. Це включало *ефективний збір податків*, що означало реформування податкової системи, оскільки це забезпечувало більш справедливий розподіл суспільного тягаря і, таким чином, менший індивідуальний тягар для всіх. Він відкидав активну роль держави в інвестиціях, але вважав за необхідне, щоб держава створювала сприятливе середовище для заохочення приватних інвестицій і сприяла економічному відновленню, наприклад, за допомогою заходів із забезпечення інфраструктури або фінансової стабільності, підтримуючи таким чином *інвестиційний імпульс*.

Другий розділ присвячений діяльності Лоньяї на посаді спільного міністра фінансів Австро-Угорської монархії, яке він очолював у Відні трохи більше року. Призначення Лоньяї було суперечливим як у громадській думці, так і в пресі. Багато хто вважав, що ця посада «не гідна» досвіду Лоньяї і що це була номінальна посада, а не посада з реальними повноваженнями. Сам він не був у захваті від своєї нової посади - описуючи своє перебування у Відні як пригнічуюче та втомливе. Тим не менш, Лоньяї визнавав, що його спільна міністерська присутність була не просто символічною, а реальною можливістю представляти і просувати угорські економічні інтереси. До його завдань входило складання проекту спільного бюджету монархії та його узгодження з імператором, а також захист угорських інтересів на імперському рівні. Однак його офіційна роль була обмеженою, оскільки міністр фінансів був підпорядкований у спільному уряді міністрам закордонних справ і військових справ. Не кажучи вже про те, що його часто критикували у власній країні через фізичну віддаленість від угорського суспільного життя. Описано також рішучі дії Менґерта Лоньяї проти чеських

федералістських зусиль, спрямованих на демонтаж дуалістичного державного устрою. Разом з Андраші Дьюлою він рішуче виступав за збереження державного порядку та єдності, закріплених в угоді. Він намагався обґрунтувати як з конституційно-правової, так і з фінансової точки зору, чому прийняття вимог чехів було б небезпечним для стабільності Монархії. Така чітка позиція та політична активність не лише зміцнили його авторитет при віденському дворі, але й сприяли тому, що після провалу державноправового проєкту Гогенварта Лоньяї став відповідним кандидатом на посаду прем'єр-міністра Угорщини. Його діяльність у спільних справах принесла йому значні переваги. По-перше, він зміг встановити тісніший зв'язок із монархом, що згодом призвело до його посвячення у графський титул. По-друге, у довгостроковій перспективі Лоньяї сприяв переоцінці ролі оподаткування угорською політичною та економічною елітою. Йому вдалося донести думку, що сплата податків уже не сприяє зміцненню Габсбурзької імперії, а слугує розвитку Угорщини.

У третьому розділі йдеться про діяльності Лоньяї Менґерта на посаді прем'єр-міністра до його відставки. У ній розглядається процес формування уряду, в ході якого стало очевидним, що більшість парламентської партії ставилася до Лоньяї з недовірою, а сам він на початковому етапі вважав цей період тимчасовим і досить стримано брав участь у роботі парламенту. Описано програму уряду Лоньяї, основними напрямками якої були підвищення ефективності управління, реформа парламентаризму та державна економія. Найважливішою реформою стало створення системи підготовки законодавчих актів, оскільки раніше подібної практики фактично не існувало. Крім того, він провів реформу парламентаризму, спрямовану на зміну правил роботи парламенту. Нарешті, у розділі розглядається хорватське питання, вирішення якого Лоньяї вважав нагальним, оскільки вважав, що його загострення може загрожувати угорському контролю над спільними фінансами. Через вимоги хорватської національної партії (зокрема, автономія у сплаті податків та право призначення банів) Лоньяї розпочав переговори і був готовий на поступки, що викликало невдоволення в його уряді. Ці реформи зрештою зазнали поразки. Вирішення хорватського питання, недовіра до особистості Лоньяї та наклепи призвели до падіння графа Лоньяї Менґерта. Хоча його прем'єрство було недовгим, внесок у реформування фінансового управління та закладання фінансової бази дуалістичної держави залишився значним у довгостроковій перспективі. Він впорядкував управління фінансами Угорщини, заклав основи сучасного фінансового законодавства, зробивши державний бюджет не лише прозорим, а й фактично створивши систему його функціонування.

У своїй дипломній роботі я прагнула дослідити та представити основні етапи політичної кар'єри Лоньяї Менгертта після компромісу, а також з'ясувати чинники, що призвели до його відставки з посади прем'єр-міністра. Результати роботи базуються на аналізі джерел і наукової літератури, що висвітлюють політичну та фінансову діяльність Лоньяї. На основі цього вдалося створити більш глибоке уявлення про його роль у формуванні економічної та урядової системи Угорщини після компромісу.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS SZAKIRODALOM JEGYZÉKE

I. KORABELI LAPOK

1. Sürgöny. 7. évf. Pest, 1867. jan.
2. Vasárnapi újság. 48. sz. 18. évf. Pest, 1871. nov.

II. PUBLIKÁLT FORRÁSOK, KORDOKUMENTUMOK

3. Lónyay Menyhért: Közügyeinkről. Nézetek Magyarország pénzügyi állapotáról. Budapest, Ráth Mór, 1873.
4. Lónyay Menyhért nevezetesebb országgyűlési beszédei. Pest, Ráth Mór, 1870.

III. MONOGRÁFIÁK, SZAKKÖNYVEK

5. Cieger András: Lónyay Menyhért: Szerepek – programok – konfliktusok, Budapest, Századvég Kiadó, 2008.
6. Cieger András: Politikai korrupció a Monarchia Magyarországon: 1867–1918. Budapest, Napvilág Kiadó, 2011.
7. Cieger András: Lónyay Menyhért: 1822–1884. Szerepek – programok – konfliktusok. Második, bővített kiadás. Tuzsér, Tuzsér Községért Közalapítvány, 2022.
8. Hamza Gábor: Emlékezés Lónyay Menyhértre (1822–1884), a Magyar Tudományos Akadémia elnökére. Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) Állam- és Jogtudományi Kar. Budapest, Polgári Szemle, 2022.
9. Katus László: A modern Magyarország születése. Magyarország története 1711–1914. Pécs, Kronosz Kiadó, 2021.
10. Kőhalmi Dezső: Lónyay Menyhért, a független magyarországi vám- és pénzügyőri tevékenység elindítója. In Örökségünk. A Lónyayak eltűnt és felfedezett világa. Tuzsér, Tuzsér Községért Közalapítvány, 2023.
11. Magyarország története a 19. században. Szerk.: Gergely András. Budapest, Osiris Kiadó, 2003.

IV. TUDOMÁNYOS TANULMÁNYOK ÉS SZAKCIKKEK

12. A 200 éves Akadémia elnökei és főtítkárai. Szerk.: Szilágyi Adrien. Budapest, MTK, HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2023.
13. Cieger András: Részlet Lónyay Menyhért naplójegyzeteiből. In Levéltári Szemle, XLIX. évf. 1. szám. Főszerk.: Radics Kálmán. Debrecen, Hajdú-Bihar Megyei Levéltár, 1999.
14. Cieger András: A bukott politikus. In Rendi társadalom – polgári társadalom 11. A Hajnal István Kör–Társadalomtörténeti Egyesület 1998. évi esztergomi konferenciájának előadásai. Szerk.: Sasfi Csaba. Esztergom. Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Levéltára, 2000.
15. Cieger András: A bizalmatlanság kora: a miniszterelnöki székhely. In Századok. A Magyar Történelmi Társulat Folyóirata. 135. évfolyam. Az alapítás éve 1867. Szerk.: Pál Lajos. Budapest, 2001.
16. Hamza Gábor: Lónyay Menyhért. Portrévázlat. In Szabolcs-szatmár-beregi Szemle: Fejezetek a Lónyay család történetéből. Szerk.: Babosi László, Karádi Zsolt, Klicsu Ferenc. Nyíregyháza, Tuzsér Községért Közalapítvány, 2023.
17. Horváth István: Lónyay Menyhért: (1822–1884). In Vízügyi Közlemények. Az országos vízügyi főigazgatóság kiadványa. Főszerk.: Dr. Váradi József. Budapest, 2023.
18. Ifj. Bertényi Iván: Családi háttér és egyéni karrierépítés. Szél Kálmán útja a politikai elitbe. In Törvény, jog, igazság. Széll Kálmán életműve. Szerk.: Ifj. Bertényi Iván és Dóra Szilvia. Budapest, Mathias Corvinus Collegium – Tihanyi Alapítvány, 2015.
19. Juhász Lajos: Lónyay Menyhért közös pénzügyminisztersége, 1870–1871. In Századok. A Magyar Történelmi Társulat Folyóirata. 34. évf. Szerk.: Domanovszky Sándor, Hajnal István, Wellmann Imre. Budapest, 1941.
20. Kondor Viktória M.: Ghyczy Kálmán és Lónyay Menyhért hagyatéka az Akadémiai Könyvtár Kézirattárában, Magyar Tudomány – A MTA Értesítője 77. évf. 2. sz. 1970.
21. Pölöskei Ferenc: A pártstruktúra Magyarországon a dualizmus korában. In Múltunk – politikatörténeti folyóirat, Budapest, 2008.
22. Szilágyi László: A dualizmus kori választások tétje. Lónyay Menyhért politikai pályája. In Szabolcs-szatmár-beregi Szemle: Fejezetek a Lónyay család történetéből. Szerk.: Babosi László, Karádi Zsolt, Klicsu Ferenc. Nyíregyháza, Tuzsér Községért Közalapítvány, 2023.

V. DIGITÁLIS ADATBÁZISBÓL ÉS A VILÁGHÁLÓRÓL FELHASZNÁLT ANYAGOK

23. A Magyar Minisztérium 1867-ben. Elérhető:

https://rubicon.hu/kepek/article/3558/0213-308b6517-03b4-4415-be1b1d8c3a10e728-in_content.jpg. (2025-03-11)

24. Cieger András: A Lónyay–Kappel-vagyon nyomában Egy „újarisztokrata” család vagyoni helyzete és életkörülményei a 19. század második felében. Elérhető: https://tti.abtk.hu/images/kiadvanyok/folyoiratok/tsz/tsz1998-1-2/087-112_cieger.pdf (2025-05-12)

25. Cieger András: Árný- és fényképek. Lónyay Menyhért személyisége.

Elérhető: https://epa.oszk.hu/00800/00861/00147/pdf/EPA00861_aetas_2002_02-03_036-054.pdf (2025-05-19)

26. Gróf Lónyay Menyhért önéletrajzi töredéke. Szerk.: Gyulai Pál. Budapesti Szemle. 42. kötet, 100-102.szám, Franklin-Társulat, 1885.

Elérhető: https://real-j.mtak.hu/2322/1/BudapestiSzemle_1885_042.pdf (2025-05-11)

27. Kaposi Zoltán: A Felvidéki gazdaság felzárkózási esélyei a vámunió korában (1850–1914).

Elérhető: https://core.ac.uk/download/229401046.pdf?utm_source=chatgpt.com (2025-05-16)

28. Kovács Kálmán Árpád: Lónyay Menyhért a politikus és az egyházférfi (1822-1884).

In Confessio: A Magyarországi Református Egyház figyelője. 46. évf., 4. sz. 2022.

34–40. p. Elérhető: <https://confessio.reformatus.hu/v/lonyay-menyhert-a-politikus-es-az-egyhazferfi-1822-1884/> (2025-03-12)

29. Lónyay Menyhért (1871).

Elérhető:

<https://gallery.hungaricana.hu/hu/EKGrafika/1449149/?list=eyJxdWVyeSI6ICJsXHUwMGYzbmlhaSBtZW55aFxmMDBlOXJ0IDE4MjItMTg4NCJ9> (2025-02-11)

30. Lónyay Menyhért: Gróf Széchenyi István és hátrahagyott iratai.

Elérhető: <https://real-eod.mtak.hu/964/1/grfszchenyiii00lnooft.pdf> (2025-03-10)

31. Veritas. Történetkutató intézet és levéltár. Az Osztrák–Magyar Monarchia gazdasági közössége és Magyarország. Elérhető: https://veritasintezet.hu/hu/mindennapi-tortenelem/az-osztrak-magyar-monarchia-gazdasagi-kozossege-es-magyarorszag?utm_source=chatgpt.com (2025-05-19)